

Група письменників - молодняківців Білорусі разом з харківськими письменниками на могилі В. М. Блакитного

КІЛЬКА СЛІВ ПРО УКРАЇНСЬКО-БІЛОРУСЬКЕ ПОБРАТИМСТВО¹⁾

Проф. П. Бузук

Жили на світі три брати. Найгірше жилося молодшому з них. Співав він довгих пісень скарги й неволі, але чув їх лише ліс, що був навкруги; складав він і казки, в яких лише й бачив себе щасливим. І коли зустрівся він з іншими братами, старший з призи́рством сказав йому: „Говори так, як я говорю. Не строкать ти людської мови!“ І відповів на це молодший брат: „Кращої мови я, брате, не чув. Розмовляю так, як умію. Хто, брате, довго мовчав, тому хочеться багато говорити; не відбирай же ти у мене хоч цього права“.

Про цю долю колишню трьох братів розповів білоруський пісняр Якуб Колас у своїй чудовій „казці життя“ — „Дудар“.

На сумну долю скаржився він у тій казці.

Але пройшло чимало часу, і багато пригод здійалося у житті цих братів. І зрозуміли середній і молодший брати, що старший брат багато в чому не був винний. Зрозуміли, що їх один з одним сварили пани, що, між іншим, намагалися посварити їх також і з іншими братами — з поляками, євреями то що. Зрозуміли те, про що давно вже сказав український „кобзар“ — Шевченко, звернувшись до поляків:

„Отак то, ляше, друже - брате,
Неситії пани - магнати
Нас посварили, розвели,
А ми б і досі так жили!“

І скинули брати разом своїх панів... Але ж зосталось у середнього і молодшого братів ще „шмат су́польних дарогау, шмат

¹⁾ Зачитано на урочистому засіданні 15-го травня ц. р. з приводу приїзду українських письменників на Білорусь.

і супольних уцех“, як каже другий співець Білоруси А. Гурло у вірші „Да стрэчы“ (На прыезд українських письменнікаў).

Про ці спільні дороги почуємо не від одного лише А. Гурла. Відомий білоруський поет Ясакр — Бядуля у вірші „Беларусь і Україна“ (який був м. інш, перекладений на українську мову у львівському часописові „Вперед“ за квітень 1920-го року) малює, як два старці кобзарі і дудар, зійшовшись на полі, „сьпляліся у адной песьне аб воді“.

А спільних шляхів і спільних радощів у обох народів, справді, таки дуже багато. Золотий промінь нового життя, на жаль, засяяв не для всіх білорусів і українців, не всі вони скинули свої кайдани.

Звязують, нарешті, обох братів і згадки про минуле. Навряд чи знайдуться, на світі ще два народи, яки б мали в своїй долі стільки

Делегація українських письменників у Білорусі

подібного. Спільні ланцюги польських панів уже кілька сторіччів назад¹⁾, пізніш — спільне ярмо російського царату, спільні й обопільно — зрозумілі радощі праці на маленькому шнурі землі... Навіть нове письменство в обох народів починається приблизно однаково — а саме, перелицьованою „Енеїдою“.

Перелічені факти і зробилися причиною того, що кожен з обох народів так щиро зацікавився долею другого, що й відбилось у літературах білоруській і українській.

Ще Богушевич, який учився й жив на Вкраїні, цікавився її літературою та фольклором.

З Україною зв'язані й два вірші Неслуховського „Горсць пшаніцы“ і „Всеї трупє г-на Старицкогo Белорусское слово“. (про нього дивись у Карського, Белор., III том 3 вип.).

Останній вірш починає Неслуховський наступними словами:

„Дзякую Вам, брацікі, сястрыцы родныя,
За Вашы хвацкія песьні народныя“.

¹⁾ І боролись білоруси попліч з українцями проти цих панів: П. В. Харламович доводить, що в запорізькій січі був навіть Мінський курінь. (див. „Наш край“ 1928 р. № 5. стор. 7 і далі).

Особливо приваблювало до себе українське письменство Максима Богдановича. Талановитий небіжчик перекладає низку віршів українських поетів (Кримського, Олеса, Чернявського), крім того, присвячує він і кілька артикулів окремим українським письменникам (Шевченкові, Самійленкові, Чупринці). Зміщував їх Богданович у часописові „Украинская жизнь“.

Широке знайомство Богдановича з українським письменством дало йому навіть можливість поспробувати свої сили українською мовою. Написав він цією мовою, на жаль нескінчений, артикул „Забутий шлях“. В ньому він виказує думку, що українська література повинна ширше використовувати скарбницю народньої творчості.

Але особливою пошаною користується на Білорусі незабутній Шевченко. З яким захопленням герої оповідання Гуші (псевдонім Я. Коласа) „На парозе“, хлопчик і дівчинка — учні школи, читають книжку „дзядзькі Тараса“.

— Вось дзіуна як тут напісана, як би крыху і на наш просты лад, — зауважує один з героїв — Сцепка.

— Гэта українская мова такая, і напісау гэтую кніжку Тарас Шеученка, — тлумачить Аленка.

Низка білоруських поетів (Алесь Гарун, Янка Купала, Гурло) присвятила свої пісні великому бунтареві.

Оригінальний своєю формою вірш небіжчика Гаруна „Вечнай памяці Т. Г. Шеученка“:

За тысячу верст ад радзімага краю,
У стэпу, у пустэчы безлюднай.
Сумуе казак па загубленым раю,
Па маці — Украіне дуднай...
А думка, як віхор, імчыцца, нясецца
Ад берагу мора Аралу.
На родну старонку, дзе вораг сьмяецца
І усіх абдзірае памалу...

І проходять один за одним образи в поетовій душі. З улюблених Шевченкових виразів, з уривків його творів, складає Гарун далі прегарну мозаїку:

Вес вецер, сонца грэе
На сьцяпу шырокім,
Што відаць здалек, чарнее
Дзе курган высокі.
Сьляпы гэнам на бандуры
Перабендзя грае
Аб казачтве, аб гэтманстве,
Сам сабе сьпявае...

І далі в таким же дусі.

Янка Купала віддав Шевченкові данину своїми двома віршами (які між інш. були передруковані в одеській збірникові „Вінок Шевченкові“, що вийшов у світ за редакцією Михайла Комарова). В одному з них білоруській пісняр хоче, щоб незабутній на Вкраїні велетень слова був би рідним батьком і для білорусів:

„Яго бацькам ахрысьціла
Памятна Украйна
Будзь і нам ты бацькам мілым,
Украінча слауны“.
Плывучы у даль твая песьня
Гасьцінцам ня вузкім.
Знайшла водгалас пачэсны
У сэрцы беларускім“.

Зацікавлення білорусів до літератури української виявилось, нарешті, у цілій низці перекладів з неї.

Переклади з української мови знайдемо майже у кожного з сучасних білоруських письменників — у Янки Купали, Алеся Гурла, Цішки Гартного, Александровича, Зарецького, А. Павловича, Дудара та інш.

Білоруські часописи („Полимя“, „Маладняк“) почали змішувати артикули й бібліографічні огляди, присвячені українській літературі. Автор цих рядків ще 1926 року в „Полимя“ (№ 5 і 8) надрукував невеличкі артикули про Франка та Коцюбинського.

Закінчуючи про відношення білорусів до українського письменства, не можна не згадати про бідолашного Полуяна, який так без часу зійшов з арени, скінчивши 1910 року своє життя самогубством у Києві.

Фото А. Панова

Білорусь. Осинбуд

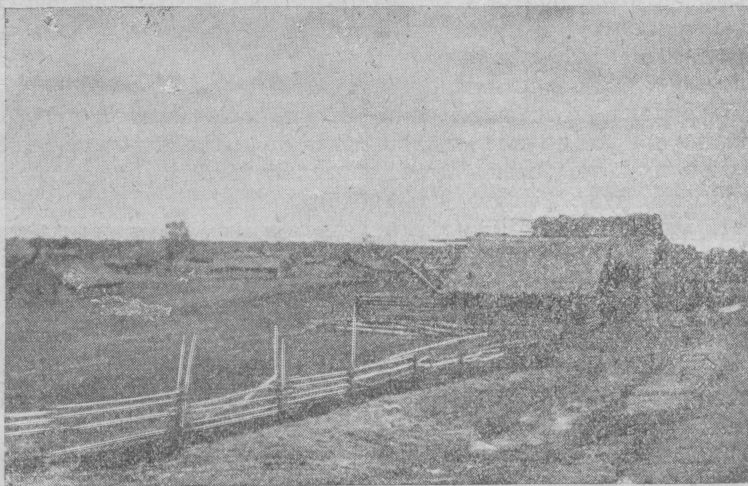
Товаришував Полуян із Чупринкою, разом з яким ніби то і уловився ліквідувати рахунки з життям. Цю обіцянку Полуян і виконав щиро. Причини смерти Полуяна власне і досі застаються невисвітленими. Розповідають, ніби то в Полуяна народилася думка розірвати з життям тоді, як він побачив, що Білорусь не має тих сприятливих умов для свого розвитку, які є на Україні; але в нас нема твердих підстав вважати оцю думку за доведену. Принаймні, рішуче проти останньої чутки закидає В. Ластовський, який приїздив до Києва ховати Полуяна.

Трохи менше ми знайдемо в літературі українській про Білорусь, про її життя. Не тому, що українці менш цікавляться білорусами. Нічого подібного. Вони з неменшою уважливістю стежать за культурним розвитком свого брата, пильно прислухаються до його пісень. Але в літературі українській це зацікавлення в меншій мірі відбивається, бо білоруси пізніше за українців виступили на шлях художнього письменства. І що далі, то все більш зацікавлення українців білоруською літературою починає зрівноважуватись з тяготінням білорусів до українського художнього слова.

Як тільки почалося відродження білоруської літератури в ХХ в., українці зараз же звернули на це увагу. Відомий український філолог Іларіон Свенціцький і присвятив цьому відродженню артикул „Відродження білоруського письменства“. Львів. 1908.); у новій білоруській літературі знайшов український вчений не тільки пісні скарги й суму, побіч із цим він убачив і бадьорі мотиви, заклик до національно-політичної боротьби.

В звязку з національним відродженням розглядає нову білоруську літературу і Д. Дорошенко¹⁾

Білоруси, як і українці, намагалися полагодити національний рух із соціальним визволенням, з марксизмом. Це й відзначив, між іншим, О. Гермайзе в книжці „Нариси з історії революційного руху на Україні“, яку він присвятив товаришам своїм, а в тому числі й Сергієві Полуянові та його двоюрідному братові Іванові Бохонкові²⁾

Білоруська „вёска“ (село)

Але, зрозуміла річ, особливо жвагими українсько-білоруські відносини повинні були зробитись після Жовтневої революції, краще сказати, після того, як скінчилась боротьба на фронті, замовкли гармати й знову заговорили музи.

Одним з останніх наслідків цього літературного побратимства з'явилися останні поїздки білоруських письменників на Україну і українських на Білорусь. Але навідуватися один до одного вони почали вже раніш. Ще 1925 року побували в гостині на Білорусі Володимир Сосюра, М. Йогансен і В. Гадзинський, що були запрошені на з'їзд молодняківців. Поетичним документом цієї поїздки став вірш В. Сосюри „З циклю Білорусь“ („Червоний шлях“ № 11—12. 1925). Добре знайомий мешканцям Мінського малярюнок цього міста: на майдані „вгорі годинник ясноокій“, як і в Харкові, сніг, радісні обличчя — „Ми—молоді, ми—молоді“. Вітає він сині очі, природу Білоруси та її „деревлянее село“:

„О моя Білорусь синьоока,
о моя золота Білорусь!
Я себе од ланів, од хатини
одірвати не можу ніяк.

¹⁾ Білоруси і їх національне відродження. 1908 рік; білор. переклад у „Нашій ниві“. Артикул же Свенціцького перекладав (на рос. мову) відомий білоруський етнограф Янчук.

²⁾ Про життя обох розповідає Гермайзе на стор. IX зазначеної книжки.

Я тебе на степах України
не забуду, кохана моя...
Буду згадувать сосен загани,
таємниці болот і озер.
О моя Білорусь яснадзвонна,
синьбоока моя БССР!"

А минулого року побував на Білорусі М. Биковець. Білоруси з задоволенням прочитали у 2-м і 3-м числах „Полымя“ його нарис „По червоній Білорусі“ (переклад з українського оригіналу, надрукованого в перших книжках „Плуга“ за цей рік). У цьому нарисі Биковець ділиться вражіннями від Мінського, його письменників, від подорожи Березіною.

Як у білоруській літературі з української, так само і в українській з білоруської знаходимо, за останній час, чималу кількість перекладів. Так, ще Тичина перекладав з Богдановича, Пилипенко переклав байки Крапиви; знайомили українського читача з білоруською поезією й В. Поліщук, і Т. Масенко і ін.; де-що з Цішки Гартного переклав С. Пилипенко, Кардиналовська.

Описуючи своє гостювання в Чарота на дачі, Биковець оповідає, як його попрохали проспівати якої небудь української пісні. Але, як тільки він почав, усі дружно підхопили її, „бо багато пісень у нас спільного походження“, додає Биковець.

Безумовно, дуже багато спільного, подібного в обох народів, але це спільне, близьке, гармонійно змішується з не подібним, з відрізними індивідуальними відзнаками — відзнаками, що утворились в наслідок різного характеру природи, підсоння то-що. Цю різницю міцно відчуває так білорус на Україні, як і українець на Білорусі. Шнурок пісчаної землі, деревляну хату з двома берізками — сторожами, похмуре небо над нею — білорус не проміняє на палке сонце України, на її безмежні, родючі степи, У згаданім віршові Неслуховського „Горсьць пшаніцы“ селянин, який привіз своїм землякам пшеницю з України, каже:

Добра там, а толькі нуды
Па радной зямліцы нашай.
Нашу веску сніу я усюды,
З лесам, з рэчкой, з полем, з пашай...

Зрадів і В. Сосюра, зустрівши в Білорусі рідну дівчину. „О каре золото очей“, виривається у нього.

І близькі українці до білорусів не тому, що вони складають частини якогось „єдиного неделимого русского народа“; українець і білорус не гірш, може, розуміють інші слов'янські мови — польську, словацьку. Єднання українців і білорусів не стільки братерство, скільки побратимство; викликано воно, як бачимо, однаковими умовами життя обох народів.

І коли б такі самі спільні умови звязали б українців та білорусів з іншими народами, і там, так само, з'явилася б підстава для побратимства.

Безперечно не меншим святом буде для українців та білорусів той день, коли вони будуть вітати в себе представників пролетарсько-селянської польської літератури.

БІБЛІОГРАФІЯ

Гр. Яковенко. Вербовчани. Повісті й оповідання. Д. В. У. 1928 р. ст. 210 Тираж 5000 Ціна 1 карб. 10 коп.

Проблема „землі“, що досить широко відображена в дореволюційній літературі українській, ускладнена за сучасних умов новими соціально-економічними процесами як: колективізація, перехід до нових форм землекористування, організація сільсько-господарських артілів, комун то що, є на сьогодні дуже актуальною темою для письменника, а й поготив селянського. Цю проблему ставить і пробує вирішити у своїй повісті „Вербовчани“ автор згаданої збірки, що належить до селянських письменників.

Сюжет її приблизно такий: герой повісті Ладимир Ямпольський повертається з фронту, й з'організовує в колишній монастирській економії с/г комуну. За дружньою підтримкою товаришів-однодумців, він скупчує навколо комуні всю селянську бідноту й відданно працює на свою комуну. Але тут перед ним повстає чимало труднощів й перешкод. По перше вербівські селяни, яким не дала комунна поділити монастирську землю, ласим оком позирають на комунські лани. Підбурені куркульною, вони посилають навіть своїх ходоків до губернії з приговором од громади, щоб одібрали у комунарів землю. По друге: частина товаришів Ямпольського (Кость Сінько, Савося-Босячок, Андрій Біда, то що) розчаровується, відколюються від нього й одверто стають на бік ворогів комуні. До того ж налякані безнастанними наскоками банд, легкодухі члени комуні, цілими десятками виписуються й тікають знов на село. Нарешті, коли з губернії привозять резолюцію про те, щоб одібрали в комунарів землю, село рушає за приводом куркульні на комуну. Стається баталія, справжня війна — з численними жертвами. На місце бою прилітає карний червоний загін — вербовчани тікають у ліс. Ладимира поранено, багатьох комунарів повбивано. Прибуває новий голова ревкому й відбудовує комуну. В останнє банди робить напад на комуну, але попереджені комунари роблять засідку й знищують банду.

Як бачимо повість побудовано на живому й цікавому матеріалі. Бачимо цілу галерею типів. Що правда, деякі з них недомальовано, не всі вони діють обґрунтовано, не всі роз-

мовляють своєю мовою. В багатьох місцях проступає фальшована патетика, риторизм. Таким недомальованим типом є головний герой повісті голова комуні — Ладимир Ямпольський. По за всіма позитивними рисами його, якими так старано наділяє його автор, все ж таки, в кінцевому, він скидається своїм ідеалізмом трохи на колишнього економічного панича. Може це було й потрібно авторові, щоб згодом вивести на кін подій залізну постать нового голови ревкому Голишкина. Певно воно так і є, бо в другій частині повісті Ямпольський переходить на другорядну роль і командування цілком переходить до рук Голишкина. Голишкін — схематизована постать комуніста залізної вдачі, витриманого й тактовного, що надісланий з центру для роботи в село. Вона, ця постать, сухіша, не деталізована, проте скрізь дотримана.

За те цікавіш подано постаті двох „ненаситних“ бунтарів проти комуні, Савося Босячка й Кость Сінька. Обидва вони разом із Ямпольським організували комуну. Однак, трохи згодом, Савося Босячок починає „шукати правду“ Не подобається йому „комунська платформа“. Він їде з Костем до губернії з приговором на комунську землю. Коли село, підбите куркульною й прикажчиком Авимом Іваничем, рушає на комуну, Савося їде з ним. Замість розстрілу Голишкін відпускає його на свободу. Тоді він кається, знову пристає до комуні й допомагає Голишкіну зліквідувати Банду Канівського.

Кость Сінько — хворий на землю. Наймитивав він до революції в манахив, орав неосіяні монастирські лани, кропив своїм потом. Прийшла революція й він схопився за землю як хворий, не можучи нею насититися... А тут комуні. В комуні все не твоє, а наше... А не хочеш в комуні бути — одержуй „норму“ на їдця.

— Що мені норма! — каже він — Ти дай мені стільки щоб я давився нею... Щоб горе своє в ній прикопав... У мене ж сили, тії сили... А ти мені — норма... (ст. 49)

— Ти не розумієш мене, Ладиму... В мені діди й прадіди мої сидять і стогнуть за землею!.. Вони плачуть і я з ними... Іхні сльози капають мені на серце... Вони ж і померли без землі... (Ст. 50)

Таким „ненаситним“ з „жагою землі“ застаеться Сінько на протязі усієї повісті. Він

записується до комуни удруге, вже до Голишкіна, але наприкінці не витримує і йде в ліс у банду Канівського. Підчас нападу він іде з бандитами і коли, підчас бійки, його убивають комунари, він конаючи кричить: „... землі... землі мені... не можу я... немає правди... зем... землі...“ (Ст. 117)

Проте коли одя „жага землі“ у Костя обґрунтована і психологічно й певними трудовими процесами, то філософія Савосі Босячка, що теж хворіє на землю, нічим не виправдується. Адже за біографічними деталями поданими на ст. 84. Савосія Босячок, копав колодязі й льохи по багатих тавричанах, і єдиним майном його була скрипка. Отже ця хвороба його на землю... „Я взявся з землі і не було тої хвилини, щоб мене до неї не тягло!.. Без землі — немає правди. Ти — заводський біла горна... біла вогню викохався... Ти другий. Ти залізом мислиш, а я землею...“ (ст. 95), не обумовлена ні в минулому правдою на землі, ні прагненням збити своє господарство, є скоріш симульованою.

Отже повість збудована на дуже цікавому й вдячному матеріалі. І сконструйовано її, за всіма правилами. Подано схему — дві ворожих сили: Ладимир Ямпольський, Голишкін — комунари і Авило Іванич, куркульня, бандит Канівський з другого боку. Савосія Босячок, й Кость Сінько, ці два „ненаситних“ діють просто для загострення фабули. Допоміжні персонажі, военком Смирний, його дружина і мати, та жінка Сінькова — діють як слід на своїх, певно визначених, ролях. Між двома таборами точиться боротьба. Позитивні сили перемагають. Зло покарано, як і слід було сподіватися. Чого ж краще?

Проте повість не позбавлена чималих хиб. Насамперед це схема. Подруге випирає скрізь слаба технічна й художня вправність автора. Перших два розділи наперед розшифровують читачеві заміри авторів. Прочитавши їх з певністю скажеш, що далі буде боротьба по між куркулями й комуною й комуна переможе. До того ж цих два розділи так невдало пишуть, що коли б їх перенести на середину, а чи в кінець — повість від того анічого б не загубила, а може й виграла б, позбавившись з самого початку дешифрування. Образ Ганни подано в традиційному стилі за готовими рецептами, у вигляді безконечних Гафійок, Гаїнок, з класичної літератури, та Зіньок, нашого бур'янистого часу.

Іще багато псує повість жакхливий жаргон, що ним розмовляють дієві особи. Такі вислови як: „камунія“, „касаму“, „разпролітарська“, „камуніст“, „камунь“, „юринда“, „патеха“, „ревалюцінери“, „матерцал“ не надаючи діалогові будь якої гостроти й цікавості переобтяжують повість антихудожнім баластом.

Та все ж, коли одкинемо на бік усі зауваження й порівняємо повість з творами що є в літературі нашій на цю тему, слід відзначити, що згадана повість безперечно є серйозною спробою підійти й оволодіти матеріалом й коли б не анти-художні зриви, що іноді доходять таки до карикатурності (приклад діалог „ненаситного“ Костя Сінька, фальшована патетика Ямпольського), питома вага її

була б багато більшою. І коли ми поставимо питання, чи зумів автор, як селянський письменник, дати чіткий образ боротьби за кому-ну, чи можна впізнати село в картинах поданих автором, чи вірно воно відтворено, то доводиться висловити сподіванку, що це все він зробить у своїй подальшій творчості.

Друга повість — примітив „Прапорщик Голобузенко“, більш урівноважена й уся дотримана в стилі хронікальної розповіді. Досить живо показано пригоди куркульського сина Голобузенка в погоні за золотими офіцерськими погонями. „Волостное Правленіє“ з усією тією публікою, що третєся біля волостного начальства, змальовано досить вдало. Повість читається з інтересом й легко сприймається. Можна закинути лише відсутність художнього чуття, деяку грубість у виразах, що замість сподіваної гостроти відгонять антихудожністю. (ст. 124)

Третє оповідання „Козельський реєстратор“ є по суті не що інше, як невдала спроба розповіді звичайними словами про страшні речі. Проте після прочитання його зовсім не робиться страшно.

Отже в цілому — збірка не робить судильного враження. Кожен з трьох згаданих творів різниться оден од одного, спробою намацування стилю, способів викладу, монтажом матеріалу. Почувається установка автора на спокійний розповідальний тон. Це надування стилю безперечно мусить позначитися позитивно на подальшій роботі письменника. Видно розмах на ширше полотнище. Оволодіння, або, певніш, дотримання художньої культури, позбавить дальшу творчість письменника від тієї зайвини, якої не мусить бути в художньому творі.

Андрій Текучан

В. Чередниченко. „Весела компанія“. Д. В. У. 1928. стор. 285, ціна 1 карб. 35 коп. (Державний Науково-методологічний комітет Н. К. О. У. С. Р. Р. дозволив до вжитку, як книжку для читання в шкільних бібліотеках установ соціалу).

Новий твір В. Чередниченко „Весела компанія“ — цікава спроба реалістично-авантурної дидактичної дитячої повісті.

Темою своєю має він побут школярів — піонерів, мешканців великого семиповерхового будинку. Саме ця тема й зумовлює характер твору, вона дає вірний тон гамі життєрадості, що в його плані збудовано твір.

Побут, щодень школярсько-піонерського життя, знайшли цікаве літературне оформлення у сполученні реалістичної маніри з авантурними моментами.

Герой оповідання — дитячий колектив — справляє свою щоденну працю: класні доповіді, винаходи, музика, чужі мови, стінгазета, день пошти, травневі розваги, цілий ворох побутових деталей, таких відомих кожному школяреві. Але цей побут вставлений у плетиво таємниче-авантурного сюжету: на горіщі семиповерхового будинку колектив викриває картину невідомого маляра. Картина ця мало не на очах зникає безслідно. Зникає

й невідомий маляр Арсей. Слідом за цим зникає один член „веселої компанії“ — Ілько. Тут авторка розкриває таємницю читачеві. Ілько та Арсей потрапляють у склеп на цвінтареві до колишнього дідича Козета й там знаходять гостинний притулок. Але колектив не знає нічого й шукає їх обох. Розв'язується все щасливо. Навіть дідич Козет ідеологічно приймає сучасність. Наприкінці приточується ще одна таємниця: двоє з ланки, Тихін і Юхим, зникають і ніби вчинили грабіжницький напад та заарештовані. Але це неправдива тривога; довівши всіх учасників повісті до загального добробуту, повість кінчається. Ми випустили тут цілу низку деталей. Вони міцно ув'язують сюжет, що й по при їх має чітко окреслений кістяк.

Отже маємо сплетіння побуту с сюжетом таємничого. Але на слизькому матеріалі таємничого авторка скрізь дотримується глибоко-реалістичного підходу до речей, вона уникає містики, невинуватаної реальної фантастики. Коли є привід під час грози, то є й сміхотворне виправдання його. Коли вводиться цвінтар і склеп, де живуть люди, то є й пояснення, міцно ув'язане з сюжетним плетивом. Коли Ілько переживає жах на цвінтареві, то це пояснюється його хворобливим станом. Але справжній жах опановує підлітків тоді, коли вони побачили близько себе пранцюватих.

В умовах великого міста, не одриваючись від реального ґрунту, авторка вміє дати бабато захватного, таємного, інтригуючого. Звичну обстановку авантурного юнацького роману — ліси, хащі, печери тощо — заступає таємна невідома країна — темне горище з лісом бантин, химерно розташованих невідомих речей. Колектив заблукав, та не в пралісах (прикладом), але в темному коридорі, де згасла електрика. Потрапляє він не до диких індіан, а в чуже помешкання поверхом нижче. І так скрізь авторка використовує давні авантурні прийоми за для нових цілей.

Матеріалістичний характер твору, реалістична манера його, виявляється ще й у образності. Образи В. Чередниченко не мають нічого спільного з поетикою образів сучасної художньої літератури. Це прозова образність.

„Її голова нагадувала порцелянового круглого чайника з довгим вигнутим носиком, тоді як тулуб був подібний на етажерку для книжок“ (10 ст.)

„...товариші вивалилися з кімнати, наче городина з перекинутого кошика“ (стор. 82).

Часто ці порівняння з натяжкою, от хоч би й оце порівняння з етажеркою, наведене вище.

А як коли, авторка впадає аж у прозаїзм. Прикладом: „Леся прибрала своє тіло“ (ст. 41) звучить, як медичне „хворий прийняв свою їжу“. Таких виразів варто було б уникати, бо вони чужі художній мові, позбавлені емоційного забарвлення.

Через реалістичну пересаду, на нашу думку, подано надто багато топографії Хар-

кова. „Театр ім. Шевченка“ (39 стор.) „базар“ (40 стор.) — це вже щось од газети.

Отже в формальних засобах твір В. Чередниченко чітко реалістичний.

Проте помилкою буде зараховувати його до реалістичних творів. Бо все, і люди, і вчинки їхні, ідеалізоване, тенденційне. Герой — піонерська ланка — це не звичайний колектив, а майбутні великі люди: митці, музиканти, інженери. Соціальне походження їх не вимагає бажати нічого кращого. Збережено навіть пропорцію: троє робітничих дітей, двоє інтелігентських і двоє селянських. Всі вони ідеально класово-свідомі; геть і висловлюються загальними формулами:

„Дитячий пролетаріат гине під владою капіталістів дорослих“.

„... — Чим виявимо ми своє співчуття пригнобленим дітям села Санжар“ (17 ст.)

Колективну доповідь у школі ідеально виконано, та й тему вони вибрали першорядну — „Промисловість республіки“. Вона й тепер принесла їм прихильність та патронат від наркома Шкляра. Керувник у них — „відомий педагог-економіст“, а доповідь читають вони не інакше, як у присутності високого гостя (наркома).

Принципу: „першого ґатунку“ дотримано скрізь. Тим то все показне, блискуче, святоче.

Одним єдиним персонажем подано негативно. Але й негативний він до останнього, до відрази. Це — дружина робітника Ухналя. Вона — шаржована міщанка.

Таке дидактичне освітлення, ця моралістична тенденція проте аж ніяк не хіба, як на твір для дітей. Бо ж дитяча література має найперше завдання виховувати. Оці різко виявлені „чорне“ й „біле“ є плюс. Дітям не треба психологічних нюансів. Більше того, дітям потрібне декорування, гостра барвистість. І ця барвистість домінує в творі. Візьмімо „день пошти“. Він відбувається не буденно, а урочисто, в святочно піднесених тонах. „Борис одяг на голову червону тіяру й червону пелерину з блискучого парперу... Кожен член веселої компанії мав окремого кольору фантастичне вбрання з паперу“...

Я одкриваю третє засідання... (208 стор.)

Це — серйозна гра і вносить вона почуття надзвичайності, свіжості, небуденності в побут. В ній має вихід тяжіння юнацтва до творчості.

Але й солодке може занудити. Яка не життєрадісна, яка не втішна книжка „Весела компанія“, але почувається „нуд солодкого“. Для відтінку радості для повноти треба було подати якийсь контраст. Дітям нігде не доводиться ставати перед протиріччями сьогодення дня. Є натяк на це у відносинах між батьками та дітьми, але ж знову подано позитиви. Читач свідком того, як Юхим (член ланки) дістає визнання від батька — натяк на те, що Юхиміві не дуже то солодко жилося в батька. А це ж був би вдячний матеріал, щоб надати повноти й глибини творові.

Натомісць подано цілу низку сцен між батьками й дітьми, де прекрасно дано відчуття стихійну любов між поколіннями, по при всі

ніші стосунки. Сентиментальні тільки ті сторінки, де змальовано матір Тихонову, хоч авторка намагалася дати приклад товаришування між матір'ю і сином.

Між собою герої розмовляють специфічною учнівською мовою, де проглядають їх близькі стосунки із шкільними дисциплінами. Члени „веселої компанії“ надто полюбують зоологію; повість перевантажена „зоологічними“ дотепами:

— У тебе зуби нільського крокодила!

— Не витягуй шию, як жирафа, щоб мої зуби не покусали тебе. (55 стор.).

Це до речі і психологічно виправдано. Але чому скривджено інші дисципліни?

Часто авторка зловживає цим стремлінням підлітка - школяра висловитися дотепно. Напр.:

„Вуха — ознака великого чуття тварини — слуху. Мої вуха, наче пишні квіти без сонця й світла, зав'янули від дурного голови тварин, котрих доля судила мені кликати тваринами“ (69 стор.).

Це закладно для підлітка.

Не можна обминути того явища, що всі прізвиська в книжці штучні — Ухналь, Флейта, Швачка, Тихолаз, Шкляр, Мокриця, Жито, Горобець, Кропив'яний, Бритва то що.

Вони мимоволі надають штучності й змістові.

Дуже не задовольняє мова книжки. Вона суха, з присмаком канцелярської. Особливо надає цього присмаку речевник на „ння“: ходження (88 ст.), повівання (139 ст) сентиментальничання (288 ст) тощо.

Дуже багато русизмів як у синтаксі, так і в морфології, так і в лексичі.

Здбуються, наприклад, прийменники „по“ в недозволених сполученнях: по закону інерції (198 ст) по порядку (216 ст) і інші.

Больовий спосіб передається, як російський: Ходімте (14 ст) їдемо (119 ст), поїжджайте (72 ст).

Зовного відмінка не відзначено. Сила дієслів, що їх не існує в українській мові: грозити (10 ст), виручати (250 ст), приготувати (37 ст) ослобонити (105 ст) і багато інших.

Дієприкметники на „чий“, „ший“: сплящий (80 ст), служачі (191 ст).

Лексика: уборна (8 ст), виходка (141 ст), старуха (287 ст) безстидник (281 ст), нагрузка (32 ст), сищик (32 ст), старик (77 ст), сорвиголови (90 ст), навоз (139 ст), нахлобучка (221 ст), жирні (25 ст), важно (91 ст), чинно (58 ст), усердно (238 ст) то що.

Подаємо не всі помічені русизми, їх значно більш у книжці. Така велика кількість русизмів дуже прикра, бо ж завдання цієї книжки — виховувати не тільки суспільника, але й суспільника, що вправно користується з української мови.

Незрозуміло, чому цитату з французького твору (3 ст) подано в російському перекладі. Її було або лишити в оригіналі, або перекласти укр. мовою.

Неприємно вражає коректорський недогляд. Повно помилок: т руд ш кілі (28 ст),

толова (голова), читав (206 ст), грою (граю. 247 ст) то що.

В цілому книжка „Весела компанія“ має свої позитивні й негативні боки. Вона читабельна, сюжет безперечно захопить юного читача. Вона життєрадісна й вишавача, хоч над міру святочна й виглянсувана.

Д. Гуменна

М. Доленго. У змiнь. Д. В. У. 1928.

Вже давно одмічено розумовість і сухість поезії М. Доленго. В цій збірці автор теж не одступає од своїх улюблених мотивів і образів, отже здається ніби книжка „У змiнь“ є простим продовженням попередніх збірок, а ніяк не кроком вперед. Поділено збірку на розділи: „Осінні етюди“, „Чужі обличчя“ й „Триптих“. Віріші, що з їх складаються розділи, могли б здебільшого вийти до всякого розділу — і причини належності, наприклад, „Влітку“ до розділу „Триптих“ чи „Споконвіків“ до „Осіньних етюдів“ — таємниця самого автора.

Починається збірка віршем „Останній етюд“, вже відомим читачеві з поточної преси, безпретензійним, в неокласичних тонах, малюнком осіннього вечора — розміром і образівстю цей вірш мало чим різниться хоч би й од відомого вірша Драй-Хмари. „Лани, як хустка в басамани“... Автор в дальших розділах, що правда, рими свої ускладняє і вносить багато свого в образівний бік поезій, — але ритмічний бік од того не виграв, — згадати хоч би чотирьохстопові ямби — „Захід“, „Ганок“, „Зима“. Здається час би вже кожному, мало-мало досвідченому поетові подумати, чи варт вживати такі канонізовані розміри, не вносячи в їх нічого нового. Ще Пушкін обмовився в октавах „Домик в Коломне“: „Четырехстопный ямб мне надоел“... „Мальчикам в забаву пора б его оставить“... „Правда, в автора „Узміні“ поряд зі зразками нудних, вбогих розмірів стріваємо й цікаві ритмічні побудовання, як „Кам'яні могили“, „Споконвіків“ і кілька інших. Та цього все таки замало. Не зважаючи й на цікаві ритмічні спроби — на цілій книжці автора лежить печать одноманітності, недокровності, вбогости. Образівний бік поезій дивно гармоніює з ритмічними засобами автора. Часто автор просто викладає віршем свої міркування, — може вони й цікаві, але поезія виходить нудна й безсила.

Ми не згадуємо тут курйозних заяв редакції до збірки „Вибрані поезії“, де говориться, що М. Доленго „органічно й свідомо“ став „в лави творців пролетарської літератури“, не надаємо ваги й іншій заяві: „Доленго намагається надати „читачеві абстрактну думку так, щоб її можна було просто пом'яцати“ — (причому ж тут поезія?). Але один з серйозніших рецензентів автора „Вибраних творів“ О. Полторацький, слушно одмітивши сірість автора, почав був шукати у поезіях М. Доленго зразків „дотепної іронії“ і не знайшов інших, крім такого:

Був Аракчеїв, Рєпін був.
Зірки були на небі.

Та ось їх кинуту в юрбу
Червоно повну жменю,

Кожному, навіть зовсім не знайомому
з творчістю М. Доленга, легко догадатися,
що ніякої дотепности ні в цих рядках, ні
в інших, дивно схожих з цими, не було
й немає.

В мережеві старому сонце
— Ах, мода вересня така...

... Я до себе звертаюсь.
Я — цека моїх часток клітин.
А на вулиці вчора — єднайтесь
Пролетарі всіх країн.

В описах природи, де немає авторових мір-
кувань, часом трапляються свіжі й цікаві
рядки. Такий цілий вірш „Гроза на залізниці“
й строфи з кількох інших. З великої сили су-
хих, безплідних, вбогих на асоціації образів:

... Праворуч та ліворуч
Гадюка вбита — помилкова путь...

чи:

... Як очі пролетарського поета
Мовчить співуча, кара височінь...

чи незрозуміла гра слів:

... незгасле гасло — радама рада.

можна все таки вибрати невеличку кількість
свіжіших, щиріших:

Островом зеленим стигне спокій
У рожевім шумі наших днів...

або:

Суне, суне дешевка волами
І позовклий виголено степ.
Так повільно радість по над нами
Росте.

Та ці приклади ще не говорять за своє-
відність автора „Узміні“. Вони скоріш натя-
кають на якийсь глибокий, підсвідомий зв'я-
зок з поетами неокласиками, — принаймні по-
дані зразки важко одрізнити од старих поезій
М. Рильського чи П. Филиповича. Та й за-
мало їх, прикладів, щоб говорити за перспек-
тиви творчості М. Доленга. **В. М.**

КНИЖКИ ТА ЖУРНАЛИ, НАДІСЛАНІ ДО РЕДАКЦІЇ

ДВУ. Журнали:

Нова генерація, № 8, серпень 1928.

Гарт, № 6 червень.

Життя й революція № 8.

Книжки:

Ю. Будяк. Зима, стор. 64, ціна 30 коп.

Ю. Будяк. Снігова баба, стор. 8, ц. 20 к.

Ю. Будяк. Мак та жито, стор. 16, ц. 25 к.

Книгоспілка. Книжки:

Л. Українка. Твори том V, стор 178 —

XLIV, ц. 1 крб. 70 коп.

В. Винниченко. Твори том XX.

Хочу, стор. 306, ц. 1 крб. 30 коп.

В. Ярина. Людяні деталі, стор. 80,
ц. 50 коп.

В-во „Західня Україна“

Д. Загул. Вибір німецьких балад. Київ.
1928, стор. 64 к., ціна 50 к.

В-во „Провесень“

Блиски. Ілюстр. літ. міст. і політ гром.
зшиток. Одеса 1928, стор. 40, ціна 50 коп.

ХРОНІКА

Кооперативне видавництво письменників „Плужанин“

Видавництво продовжує розпочату раніш серію „Художня книжка“. Зараз видавництво здає до друку такі книжки: **Ан. Головка** — „Зелені серцем“, повість. **Ю. Будяк** — „Заблукали“, оповідання. **М. Ірчан** — „Біла Малпа, збірка оповідань. **В. Алешко** „Земля парує“, збірка оповідань.

Друкується і незабаром вийде: книжка з цієї ж серії — „Матіола“, **М. Дукина** — збірка оповідань з учительського життя.

В серії „Весела книжка“ виходять: **Антоша Ко** — „Полотняні дзвони“, **П. Нечай** „Галушки“ і **Я. Ковальчук** — „Божественна арифметика“.

З поезій друкується й незабаром вийде „Повінь“ — збірка віршів **Р. Троянker**.

Три подорожі

На провесні цього року Харків відвідали письменники білоруси **Я. Колас**, **Я. Купала**, **М. Зарецький**, **М. Чарот** і **Ц. Гартни**.

В травні НКО УСРР у відповідь на цю візиту відрядив до Білоруси групу українських революційних письменників. Участь у подорожі взяли такі письменники: **П. Тичина**, **П. Панч**, **І. Кулик**, **В. Сосюра**, **С. Пилипенко**, **А. Панів**, **А. Любченко**, **П. Усенко** і **В. Поліщук**.

Українські письменники пробули на Білорусі сім днів, відвідали всі культурні заклади Мінського, познайомилися з мистецьким життям Білоруси.

Крім Мінського письменники відвідали кордон і Оршу. В Оршу письменники їздили подивитися виставу Білоруського державного театру. В Мінському і в Орші відбулися виступи українських письменників разом із білоруськими.

Надзвичайно гостинна зустріч з боку письменницьких і громадських організацій справила на письменників українських велике враження.

В липні місяці Україну відвідала група білоруських письменників — молодняківців. Приїздили такі письменники: **Каваль**, **Барашка**, **Мараків**, **Ніканович**, **Звонак**, **Барков-**

ський, **Мазуркевич** і інші. У Києві білоруських молодняківців зустріли молодняківці українські і плужани. З Києва вони вирушили на могилу **Т. Шевченка**, далі, після зупинки в Дніпропетровському, рушили на Дніпрельстан через Дніпрові пороги. Звіди білоруси при-

Фото **А. Панова**. Українські письменники на Білорусі. На кордоні польському

їхали до Харкова, де пробули кілька днів. Тут вони ознайомилися з життям харківських літературних організацій і письменників.

Цими подорожами письменники обох республік поклали міцні підвалини взаємної дружби й співробітництва.

В цьому числі журналу ми подаємо кілька фотографій цих двох останніх подорожів: українських письменників на Білорусь і молодняківців — білорусів на Україну.

М. Горький серед українських письменників

8-го липня цього року **А. М. Пешков** (**Максим Горький**) що допіру приїхав до СРСР, приїхав і на Україну. На вокзалі в Харкові його зустрічали представники громадських і державних організацій разом з трудящими Харкова. Вся привокзальна площа запружена була людом.

В той же день **М. Горький** присутній був на засіданні пленуму Харківської міської ради.

10-го липня в будинку літератури імені В. Блакитного відбулася зустріч Горького з харківськими революційними письменниками: правління будинку запрохало Горького на товариську „шклянку чаю“. Після вступного слова тов. Постолювського відбулася товариська бесіда письменників з Олексієм Максимовичем.

Тов. Постолювський у вступному слові висловив сподіванку, що ця бесіда з великим

Фото А. Панова. М. Горький на вокзалі в Харкові

майстром слова принесе молодим письменникам чималу користь, а Горький ближче й краще познайомиться з теперішнім станом української пореволюційної культури, допоможе їй своїм великим досвідом.

— Ми вітаємо — сказав тов. Постолювський, — в особі Горького представника літератури братньої республіки, такого її представника, що переріс уже національні межі, до голосу якого прислухаються трудящі не лише СРСР, а й усього світу. Ті дрібні й по суті другорядні розкодження, що були у нас із Горьким, розкодження, що виникли в наслідок взаємної непоінформованості — ні в якому разі не повинні стати між нами й Горьким — великим художником сучасності.

Вітали письменника представники всіх літературних організацій Харкова: Пилипенко, Микитенко, Усенко, Поліщук і інші.

Горький у відповідь на привітання і в дальшій бесіді зупинився на зміщенню зв'язку двох літератур. Він відзначив, що україн-

ського письменника в Росії дуже мало знають, що ті переклади з української мови, які є зараз — зовсім не розв'язують справи, що треба кращих майстрів слова українського подати російському читачеві.

Далі він зупинився на справі організації видання в Москві нового журналу „Наші досягнення“, одним з ініціаторів організації якого є саме він, Горький.

— Ми, — каже Олексій Максимович, — мусимо систематично висвітлювати широкому загалові всі галузі нашого культурного й господарчого будівництва, звести до купи досягнення на всіх ділянках нашого нового життя. Цю роль має виконати новий журнал „Наші досягнення“. В цьому журналі, — каже Горький, — Україна мусить мати окреме місце, або утворити у себе аналогічний журнал. Це дасть змогу читачеві Союзу краще взнати Україну, зокрема і художнє життя України, оскільки й цей бік нашого будівництва мусить найти відображення в цьому журналові.

Наприкінці під гучні оплески тов. Постолювський вніс пропозицію обрати Горького почесним членом будинку літератури імені В. Блакитного.

Горький, надзвичайно зворушений, дякував українських письменників за цей вияв любови й прихильності. Письменники в свою чергу радо вітали свого гостя.

Ця зустріч — лише перший крок до міцного й постійного зв'язку українських революційних письменників з А. М. Пешковим — Максимом Горьким, зв'язку, що його так бракувало досі.

Інтернаціонал

(З нагоди приїзду П'єра де - Жейтера в СРСР).

1848-го року під революційне заворушення у Європі, в Генті у Бельгії побачив світ П'єр де - Жейтер. Батьки його з Бельгії переїхали незабаром у Францію. Тут П'єр і виріс.

Як схопилася була франко - німецька війна він служив уже в армії. Безглузда монархічного режиму в парі з паразитарною системою „рідної промисловості нашої батьківщини“ встигли було у цей час підготувати поразку французькому військові. Революційний підйом, заложення Паризької Комуни — от у відо вилилася була у Франції ця війна. Надія на перемогу паризького робітництва що призведе до реального братерства „гнаних і голодних“ по всьому світу, горіла в революційних серцях у Франції.

Замість спаскудженого буржуазією гасла Великої Французької Революції „Братерство, рівність і свобода“ запановує висунете ще в „Комуністичному Маніфесті“ Енгельса і Маркса гасло:

— Робітники усіх країн єднайтесь!

А борець комуни Ежен Пот'є пише повний сили міжнародний пролетарський гімн: — Повстаньте гнані і голодні, робітники усіх країн!

Молодий П'єр де - Жейтер з кількома товаришами намагається під час облоги Парижу

прорватися у місто й стати на допомогу Комуні, але попадає в полон у німецьку армію що, розбивши французьку, завзято допомагала їй гасити у Парижі революційне вогнище. Огнище як відомо, було погашене: Паризьку Комуну буквально затопили в крові порозстрілювавши її учасників. Небагато з них попало і у в'язниці, на заслання. Один із тих, що відряджені були на заслання на північ Франції, був і де-Жейтер.

З П'єра де-Жейтера натура була багата на чуття, музична. Куди попадав — гуртував круг себе товариство піснями, музикою. Потрапив він у Ліль. Тут і осівся. Кваліфікувався як художник — столяр. З переходом на постійну роботу на фабрику, вступає в робітничу організацію, організовує хор. Бракувало молодому музичному організаторові робітничих, напоених запалом боротьби і перемоги пісень...

Саме тої пори попав у руки Жейтерові томик поезій Ежена Потьє. У строфах тих поезій знайшов П'єр де-Жейтер і жадобу змагання з ненависним капіталістичним ворогом, і гromи революційної боротьби, і мотиви міжнародної єдності пролетаріату.

Був такий: Берга. Серед робітничих організацій у Лілі. Розповідав:

„Раз прийшов був до мене мій приятель Делоре і, дуже хвилюючись, прочитав вірші Потьє, яких до того часу я не чув.

— Розумієш ти, — каже він, прочитавши „Інтернаціонал“. — Це — гімн, його треба співати. Та як...

Я не довго думавши, майнув на вулицю Вальсєн до Адольфа де-Жейтера. Запропонував йому прочитати „Інтернаціонал“.

Він почав поволеньки проказувати його про себе. А як дійшов до слів „Чуєш, сурми заграли... Час розплати настав“, став наспівувати про себе потиху. Потім перечитав удруге вголос слова ці й проспівав. Це і є нинішня мелодія приспіву „Інтернаціоналу“.

Я почув, що мені найкраще піти зовсім...

Прийшов я другого дня. Адольф де-Жейтер узяв сурму й заграв.

— Бачиш, Луї. Знайшов! І ніколи не знаходив я нічого кращого.

„Інтернаціонал“ — не тільки в Лілі, — незабаром став улюбленою піснею серед робітництва. Мотив невдовзі перекинувся і за межі Франції. З його став, таким побитом, справжній гімн міжнародного пролетаріату.

1903-го року з П'єром де-Жейтером на виробництві скіювся нещасний випадок, що на досить довгий час, позбавив був його працездатності.

Вільний від роботи, поклав у цей час „Інтернаціонал“ на рояль. Думаючи про те, де б дістати копіячину, віддав був оранжовку в одне видавництво пропонуючи її видати.

— Але ж це — музика — сказало видавництво — Адольфа де-Жейтера.

П'єр учинив позив на Адольфа у суд за крадіжку.

Довгі-предовгі роки справа стреміла в суді... Брав багатьох сумнів:

— Хто ж — справжній автор музики мотиву „Інтернаціонала“.

Надійшов 1914-й рік. Загуркотіла гуркотом гармат імперіалістична всеєвропейська війна. Ліль, де два брати виспорювали один в одного право на музику міжнародного робітничого гімну, опинився в казані мілітариського божевілля. Адольф де-Жейтер у 1915 році, як Ліль уже якийсь час підпокорений був німцями, подає у суд заяву. Ось вона:

„Я ніколи не писав музики, а тим паче „Інтернаціоналу“. Справжній автор цієї пісні — мій брат.

Автор музики „Інтернаціонала“ П'єр де-Жейтер

Після війни П'єр де-Жейтер переселився у Сен-Дені. До 1922-го року, тоб то й тоді, коли вже йому пересунулося за сім десятків, робив він на картонажно-декоративній фабриці, а вільним часом і на скрайньому заході свого життя — раз-у-раз із хором, з музикою. Восьмидесятилітній творець гімну доживав віку в закинутому провінційальному місті. При старому живе його 13-літня унука.

„Батенька де-Жейтера“, що правда, шанує і любить уся округа. Дбали про його і в далекому СРСР. Сюди запрохували його й зовсім переїхати, та зміна звичної життєвої обстановки і складність далекого переїзду для такого похилого віку — річ не проста. Де Жейтер довго не наважувався. І оце лише не що давно він приїхав до СРСР.

Матеріальну підмогу у вигляді щомісячної пенсії має революційний ветеран від Мопру. Це почасти улегшує йому старість. На таку увагу сивий співець „Інтернаціоналу“ заслужив, однак, не тільки своїм ціложиттєвим вірним служінням пролетаріатові і складанням міжнародного робітничого гімну. Ні. П'єр де-Жейтер і по цей день (у міру здоров'я свого, як на старій вік) — активний громадський робітник — пролетар, член французької комуністичної партії.

Наприкінці травня чи в червні 1919 року як заклали були ми „видавництво українського робітничого клубу у Києві“ (на Лук'янівці), технічно-видавничі умови були вже надзвичайно тяжкі. Друкарні були забиті першорядного значіння агітаційного порядку замовленнями, відчувався брак друкарського матеріалу, а найгірше справа з папером. Тоді я спланував видання нот із текстом революційних пісень, що на їх був справжній голод. Культосвітня комісія клубу з тов. Гермайзе на чолі план мій ухвалила, головліт з дозволу і з папером теж не затримав і ще до вступу денікінців у серпні в Київ видали було ми два № революційно-музичної бібліотеки: № 1 — „Інтернаціонал“, № 2 — „Шалійте, шалійте, скажені кати“.

Проте, з виданням „Інтернаціоналу“ довелося тоді попогріти чуба.

З огляду на специфічні політично-військові обставини, коли круг Києва горів повстанням, а армія Денікіна неймовірно хутко підкочувала з півдня, тоб-то, коли усе це загрожувало зірвати нашу видавничу роботу, а широкий революційний ентузіазм мас не мав змоги (нот і тексту ніде не було) виливатися піснями боротьби в українському слові, треба було поспішати. „Інтернаціоналу“ українською мовою до того часу не існувало, як не вважати переклад з російського тексту в метеликових виданнях „Криниці“. Книгарні „Української старини“ Одеського „Слова“. Французького тексту не знайшли. Зате зберігся примірник тексту німецького, що з великими труднощами для перекладу й надрукування в „Робітничій газеті“ дістав був перед відходом німців наприкінці гетьманщини студент Віденського університету Шлімкевич, агітуючи серед німецької залоги у Києві. Цей німецький текст і текст російський припоручено було Миколі Вороному, який надто хутко і вдало дав тоді видавництву нинішній текст „Інтернаціоналу“ українською мовою.

Аранжувати для чотирьохголосого хору „Інтернаціонал“ взявся В. Верховинець.

Щоб прискорити роботу, по кілька разів на день дозволялося потім навідуватися в нотодрукарню Чоколова, де „Інтернаціонал“ друкували. Чимало клопоту мали і з поширенням видання до приходу Деникинської реакції, проте кілька ящиків з Лук'янівського клубу денікінські салдати таки розтягли. В такому вигляді, як видали були перше видання (за невеликими текстувальними змінами), „Інтернаціонал“ українською мовою живають усюди на Україні.

Гр. Михайлець

Новий журнал

Недавно при видавництві „Радянське село“ відбулася нарада в справі видання масового селянського літературно-художнього журналу.

Мається на увазі, що новий журнал буде масовий (тираж 50000), міститиме добірний художній матеріал, приступний розумінню масового сільського читача.

Журнал буде добре ілюстрований. До участі в ньому мають запрохати кращих письменників і художників.

Виходитиме він книжками в 3-4 друкованих аркуші (48-64 сторінки), що — два тижні. Перше (пробне) число журналу вийде у вересні, або наприкінці цього року.

Журнал можна буде передплачувати і окремо, і як додаток до газети „Радянське село“. В останньому випадкові передплата на журнал коштуватиме менше. Загалом же мається на увазі, що передплата виносиме десь 20-25 копійок.

Створення такого журналу, зважаючи на його специфічні особливості (масовість, великий тираж, курс на мало кваліфікованого читача і, водночас, добірність матеріалу), річ не легка. Тому зараз лише ведеться підготовча робота й проробка питань, зв'язаних з організацією журналу.

На осінь всі ці питання буде вирішено й сільський читач матиме цікавий, недорогий і приступний розумінню журнал.

Програм журналу намічено доки що такий: художня частина (проза, поезія), статті з історії літератури й літературної критики, мистецька хроніка і, нарешті, бібліографія. Останній розділ подаватиме поради сільському читачеві що читати з нових книжок, а сільському культробітникам допоможе вибрати книжки для сільських читалень.

Можливо, що буде додано ще й розділ „Наука і техніка“, чи щось подібне до розділу „Вікно у світ“ інших журналів. Розділ цей подаватиме відомості про життя України, інших народів С. С. С. Р. і інших держав і міститиме матеріал культурного, господарчого й політичного порядку.

Що до назви журналу, складу редакції тощо — ці справи ще не вирішено і відомості про це буде подано в найближчих часах „Плугу“.

Білоруські письменники українською мовою

Видавництво „Український робітник“ видає в перекладі Л. Кардиналовської за редакцією й примітками С. Пилипенка низку книжок — творів білоруських письменників:

Ц. Гартного Страйколом.

З. Бядулі Лявоніха і Сімоніха.

М. Чарота Галя.

М. Зарецького Радість.

В тому ж видавництві виходить велика повість З. Бядулі Соловей.

Державне Видавництво України здало до друку великий (на 20 друкарських аркушів) альманах „Нова Білорусь“, куди входять переклади тридцяти сучасних білоруських белетристів і поетів.

Конкурс ДВУ на дитячу п'єсу продовжено

В минулому числі журналу „Плуг“ ми подавали відомості про оголошений Державним Видавництвом України конкурс на дитячу п'єсу.

Нині термін подачі матеріалів до конкурсу перенесено з першого серпня на перше вересня біжучого року. Після першого вересня прийом матеріалів буде остаточно припинено

НАШЕ ЛИСТУВАННЯ

М. Сухицькому. Не можемо заперечувати, що в праці в сільраді чи комнезамі теж може бути своя поезія. Але біда в тому, що вірш ваш „Темної ночі“ написано отою неможливою канцелярською мовою, якою, на жаль, і досі пишуть ділові папери в сільрадах. От, приміром, ви пишете:

І кожні день о восьмій ранку
коли розгляне днів розпис
іде в сільраду, вдяг світланку (?)
ціпок під руки й членів спис.

І маємо замість поезії буденної праці на радянській ниві комічний набір слів, невміння оперувати словами. Таких слів, як „спис“ вище наведений у вас чимало. Ви пишете в однім місці:

„... І ти й не ти, а щось приблизне.
Скажи, Василю, ти відкіль.

Ваші вірші, товаришу, теж „приблизні“. До друку вони не надаються.

Назаровичеві. Ви пишете у своєму віршові:

Надо грамоту нам знать
І все нам книги нам зучать.
Перву книгу — комунізма,
Другу книгу — лєнінізма
Щоб ти знав еті книги
І мог народу поясниг... і т. д.

Безперечно гарні і вірні думки. Але ви не зуміли укласти їх у такий же, як і думки, гарний вірш. Вірш у вас вийшов дуже слабкий. До друку не піде.

Іванівні. „На полі“, „Лани“, „Вражіння з праці“, „Комуні шлях“. „В майбутнє“ не підуть. Суха, канцелярська мова, недотриманий розмір, заспівана рима.

Зайцеві. Надсилати до редакції журналу „Плуг“ може, звичайно, і не член спілки „Плуг“, чи якоїсь іншої літорганізації. Аби тільки ті твори були гарно написані і з боку формального і з боку змісту. Другого вашого питання не зрозуміли. Коли ви питаєте про оплату (поштову) матеріялу, що надсилається до редакції, то такий матеріял треба оплачувати марками, бо доплатних листів редакція не викупляє. Коли ж мова йде про оплату авторові вже надрукованого твору, то така оплата переводиться на звичайних умовах.

Почаєвцеві П. С. Із вашої збірки „Бандура“ до друку нічого не вибрали.

О. Хотиненкові. „Дні“ не підуть. „В полум'ї“ — теж. Шліть ще твори. Чекаємо.

Іваницькому О. Ваші вірші до друку не підуть. Є у них окремі гарні місця, але в їх зриви, недоречності. Ви пишете:

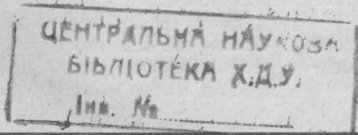
„Повний болю, повний муки
Я дивився на обріз
І тримтіли мої руки
У намістах твоїх сліз“.
І в іншому місці:
І ви я юній піонерці
„Сказав і зоряно замовк. (!)

Кращий від інших вірш „Я вийшов у поле“. Але й він не позбавлений значних хиб.

Волинському. Переклад Горьківської „Пісні про буревістника“ не піде. Цю пісню перекладен вже не раз.

І переклади кращі за ваш.

М. Десні. „Жарт“ — оповідання, **Дудкові** „Мій садочок“, **Дворському Ф.** „І ось я вийшов“, „О степи“, **І. Смуглявому** „Під співи гудків“, **Ф. Шмалькові-Шмальному** стаття „Літвиступи — на село“, **С. Прокоповичу** — вірші — не піде.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ:

Науковий двомісячник
українознавства

УКРАЇНА

Орган Історичної Секції Академії
Наук за редакцією академіка
М.Х. ГРУШЕВСЬКОГО

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік — 7 крб. 8 коп.
На 6 міс. — 4 крб. 25 коп.
Окр. числ. — 2 крб. 25 коп.

ЩОМІСЯЧНИК ЛІВОЇ
ФОРМАЦІЇ МИСТЕЦТВ

НОВА ГЕНЕРАЦІЯ

За редакцією
Михайла Семенка

Умови передплати:

на рік — 7 крб. — к.
на 6 міс. — 3 крб. 75 к.
на 3 міс. — 2 крб. — к.
на 1 міс. — крб. 70 к.
Окреме число — 75 к.

2-тижневий політико-економічний журнал

БІЛЬШОВИК УКРАЇНИ

Орган ЦК КП(б)У. Редакція міститься: Харків, вул. К. Лібкнехта, 64,
Умови передплати: на рік — 6 крб. 50 к., на 6 міс. — 3 крб. 40 к.,
на 3 міс. — 1 крб. 75 к., на 1 міс. — 60 к. Окреме число — 40 к.

Багато ілюстр. єдиний на
Україні науково популярний
двотижневий журнал

ЗНАННЯ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік — 4 крб. 90 коп.
На 6 міс. — 2 крб. 50 коп.
На 3 міс. — 1 крб. 50 коп.
На 1 міс. — крб. 45 коп.
Окреме число — 25 коп.

ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧ-
НИЙ ЩОМІСЯЧНИК

ГАРТ

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

На рік 6 крб. — коп.
„ 6 міс. 3 „ 25 „
„ 3 „ 1 „ 75 „
„ 1 „ — „ 65 „

Окреме число 75 коп.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ:

Головна контора Періодсектору ДВУ (Сергіївська вул. Московські
ряди, 11), уповноважені Періодсектору скрізь по Україні, поштово-
телеграфні контори та місцеві.